

Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

Concursos de Sports d'hivern 1916

SENYORES, SENYORS:

ACORDADA per la Junta de la Secció de Sports de Muntanya d'aquest CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, en sessió del dia 7 de desembre de 1915, la celebració dels Concursos de Sports d'hivern, any vuitè, per al mes de febrer prop-venent, es començaren tot seguit els treballs preliminars encaminats a aconseguir per aquest any un major èxit, si hi cap, a dits concursos.

Comunicat aital acord a l'Ajuntament de la vila de Ribes, rebé aquesta Junta l'afalagadora resposta que el dit Ajuntament desitjava contribuir i donar més importància als concursos regalant una copa, la qual deuria portar el nom de Copa Ribes, havent d'ésser guanyada dos anys seguits o bé tres alterns pel mateix corredor; acordant la Junta de la Secció destinar-la a la carrera de skis fons com la més important de les proves del Concurs.

Dos particulars, els Srs. Tomàs Montagut i el Sr. Prats, imitaren el desprendiment del Municipi de Ribes i també varen fer donació de dues formoses copes, que es destinaren : la donada pel Sr. Montagut, a la cursa de luges senyores, i la donada pel Sr. Prats, a la carrera de skis fons (internacional ambdós *challenge*).

Aquestes copes, junt amb la Copa Canaletes (skis velocitat), Copa Comas (skis senyores), Copa Atracció de Forasters (skis parelles mixtes), Copa Saint-Saud (salts skis), Copa Gran Poniol (carrera luges Campionat Català) i Copa Bertràn (carrera de toboggans canadencs), constituïen els diferents premis de les proves a córrer aquest any, a

més dels premis concedits per la Secció. Tot preparat; tot a punt i l'element principal, la neu, la formosa neu tan temuda pels més i tan desitjada pels que, com nosaltres, la trobem indispensable per a conrear-hi un dels més complets i atractius esports (els esports de neu), no venia; al contrari, una primavera anticipada feia témer que enguany quedaríem sense Concursos, quan de sobte el dia 4 del corrent mes de febrer un canvi imprevisit de temps féu caure la neu en tan abundosa quantitat en la vall de Ribes, que la Secció decidí aprofitar-la circulant seguidament l'acord de celebrar dits Concursos els dies 10, 11, 12, 13 i 14 de febrer.

Malgrat el mal estat, pèssim estat, de la carretera de Ripoll a Ribes, que convertí en heròis tots els excursionistes que hi passaren, foren en gran nombre els que es reuniren en dita vila freturosos de presenciar i pendre part en totes les curses que es celebressin, essent la nota més simpàtica les moltes i boniques senyoretetes que, donant l'exemple amb sa intrepidesa i son coneixement del ski i la luge, admiraren a tots quants se trobaren en les diferents pistes.

El dia 11, primer dels Concursos organitzats per la nostra Secció, al matí tingueren lloc les curses de skis i de luges destinades als paisans i als nois de Ribes en la pista de Mas-Cunill, escollida per a dites proves.

Corregueren en ambdós carreres molts concursants, fent tots el recorregut (800 metres) de manera sorprenent, i essent mereixedors d'especial menció els nens, els quals, donant proves d'estar molt ben entrenats, manegen el ski com els més bons skieurs.

Les carreres de luges resultaren molt animades. En la cursa de skis fons se classificaren entre els paisans : 1.ª, Josep Casals, temps 7' 50"; 2.ª, Pere Isern, 8' 5"; 3.ª, Artur Pared, 10' 35"; seguint Josep Font, Josep Morera, Francisco Vigo.

En la corresponent als nois : 1.ª, Pere Martí, en 6' 58" $\frac{4}{8}$; 2.ª, Joaquim Morer, 7' 28"; 3.ª, Angel Tortosa, 9' 7" $\frac{1}{8}$; 4.ª, Nicolau Portet, 9' 17" $\frac{3}{8}$; 5.ª, Josep Verdager, 9' 54"; seguint Agustí Pujol, Pere Frigola, Joàn Guiteras, Salvador Alemany, Daniel Saltor.

En la carrera de luges (noies) : 1.ª, Juanita Arbolí, 8" $\frac{4}{8}$; 2.ª, Antonia Claramunt, 10"; 3.ª, Margarideta Vilarrosa, 10" $\frac{1}{8}$; seguint Roseta Coma, Teresa Fosas, Trinitat Busquets, Carme Prats, Merceneta Fosas i Conxita Fosas.

En la carrera de luges (nois) : 1.ª, Josep Verdager, 5"; 2.ª, Joaquim Morer, 8"; 3.ª, Joàn Guiteras, 9"; seguint Salvador Coma, Agustí Rabasa; Adjutori Claramunt, Josep Cabanes, Secundí Peix, Daniel Saltor, Agustí Pujol, Joaquim Burgales, Jaume Sadurní,

Nicolau Portet, Angel Tortosa, Moisès Vigo, Pere Fajula, Joàn Pañó, Pere Martí, Salvador Alemany, Ricard Roqué, Joàn Pared, Pepito Prats, Martí Coma, Jaume Portet, Valentí Pons, Marià Muñoz, Joàn Roqué, Ramón Clapera i Josep Valtierra.

La tarda del mateix dia es deixà lliure, fent, no obstant tot, en diferents grups, una excursió al Salt del Grill, en el començament de l'engorjat del Freser, essent sorpresos de tornada amb una nevada, que, encara que fòra de programa, força bonica; i a la nit, ball a la societat «La Barretina» en obsequi als forasters.

L'endemà, dia 12, estaven anunciades les curses de ski fons (nacional i internacional), Copa Ribes i Copa Prats, en unes pistes situades a Mas-Cunill i amb un recorregut de sis kilòmetres.

El temps aquest dia fou verament exprés per a posar a prova la voluntat i la resistència de cada individu; el vent era tan fort, que dificultava la marxa i aixecava núvols de neu que cegaven; malgrat el temporal, que lluny d'apaibagar augmentava, van ésser molts els qui pujaren per a contemplar les proves que havien de tenir lloc.

En les carreres skis fons nacional foren dotze els corredors inscrits, essent guanyador de la Copa Ribes (primer any) i medalla d'argent daurat N'Albert Santamaría, el qual féu el recorregut en 36' 17"; 2.ª, Santiago Codina, en 43' 29", medalla d'argent; 3.ª, Pere Giró, en 45' 36", medalla d'argent; 4.ª, Santiago Perdigó, en 45' 45", medalla d'argent Gaspar Puig, en 50'; Andreu Fontrodona, 1 h. 4' 34" i Lluís Coll, 1 h. 14' 51" ²/₅, els tres medalla de coure.

La carrera skis fons internacional Copa Prats no es pogué córrer per no haver-se presentat cap corredor estranger.

A la tarda, a dos quarts de set, l'Ajuntament de la vila obsequià als excursionistes amb un vi d'honor, pronunciant-se, amb aital motiu, paraules de benvinguda per part del senyor Alcalde i d'agraïment per l'obsequi rebut, per part de nostre president de la Secció de Sports, En Lluís G. Valls, essent molt aplaudits i donant-se fi a l'acte amb visques a Ribes, a son Ajuntament i al benvolgut CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA.

A la nit, ball a la societat «El Taga».

El diumenge, dia 13, i darrer oficial dels Concursos, havien de corre's les Copa Canaletes, Copa Comas, Copa Atracció de Forasters, Copa Gran Poniol i Copa Bertràn; les pistes eren dues, una per skis i altra per luges, situades ambdues en el camp del pla de can Pellicer.

El dia, verament hermós, tant que més no podia pas desitjar-se; la neu d'aquestes pistes, en magnífic estat; la concorrencia nombrosíssima, entre ella representants de les autoritats locals i comissió de

festeigs, inclús l'orquestra que les nits anteriors divertia als aimadors de la dansa, i com ornament final i més preuat, nostra bandera, la bandera del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, flamejant sobre la tenda de campanya.

La primera prova fou la cursa de skis (velocitat) amb un recorregut de 500 m. i un viratge; vint-i-un foren ls corredors inscrits, resultant guanyador de la Copa Canaletes i medalla d'argent daurat En Martí Armangué, temps empleat: 43'' $\frac{2}{5}$; 2.ª, Enric Ribera, 44'' $\frac{4}{5}$; 3.ª, Albert Santamaría, 45''; 4.^t, Pere Giró, 45'' $\frac{1}{5}$; tots tres medalla d'argent; Ferràn Arruga, 53''; Santiago Codina, 54'' $\frac{1}{5}$; Joaquim Grau, 1'; Ernest Giró, 1' 2'' $\frac{4}{5}$; Santiago Perdigó, 1' 6'' $\frac{3}{5}$; Gaspar Puig, 1' 10'', medalla de coure; seguint en classificació: Andreu Fontrodona, 1' 14'' $\frac{4}{5}$; Francesc Guri, 1' 15'' $\frac{4}{5}$; Josep Cullaré, 1' 22'' $\frac{3}{5}$; August Bunic, 1' 26'' $\frac{2}{5}$; Josep Rosich 1' 36''; Josep Carulla, 1' 44'' $\frac{4}{5}$; J. Ferràn, 1' 51''; J. Alcoberro, 2' 10'' $\frac{1}{5}$; Joàn Pujolar, 3' 16'' $\frac{1}{5}$.

Seguidament va corre's la Copa Gran Poniol (Campionat Català de luges) i la Copa Montagut (luges senyores), recorregut: 400 m. amb viratge. En la primera cursa s'inscrivieren quaranta corredors, essent guanyador de la Copa Gran Poniol i medalla d'argent daurat En Santiago Codina, que féu el recorregut en 24'' $\frac{1}{5}$; 2.ª, Ramón d'Abadal, 26'' $\frac{1}{5}$; 3.ª, Pere Giró, 27''; 4.^t, Albert Santamaría, 27'' $\frac{1}{5}$, premiats amb medalla d'argent; Francesc Guri, 28'' $\frac{2}{5}$; Ernest Giró, 29'' $\frac{1}{5}$; Josep Cullaré, 29'' $\frac{4}{5}$; Joàn Rosich, 30'' $\frac{2}{5}$; Josep Carulla, 30'', $\frac{3}{5}$, i Heribert Mahier, 31'', premiats amb medalla de coure; seguint en classificació: J. Ferràn, 31'' $\frac{2}{5}$; Josep Alcoberro, 31'' $\frac{4}{5}$; Joaquim Rosich, 32''; August Buix, 32'' $\frac{1}{5}$; Enric Ribera, 32'' $\frac{2}{5}$; Santiago Perdigó, 33''; Ramón Serra, 33'' $\frac{4}{5}$; Josep Rosich, 35'' $\frac{1}{5}$; Ferràn Arruga, 35'' $\frac{2}{5}$; Joaquim Grau, 36'' $\frac{1}{5}$; Lluís Guarro, 39''; J. Xicoy, 39'' $\frac{1}{5}$; Ricard Tayà, 40''; Arseni Comamala, 42'' $\frac{3}{5}$; Joàn Pujolar, 43'' $\frac{1}{5}$; Magnus Norbek, 43'' $\frac{2}{5}$; Manuel Julià, 48''; Eduard Eodó, 48'' $\frac{1}{5}$; Josep Pedamonte, 51'' $\frac{2}{5}$; Rafel Massó, 58''; Antoni Cot, 59'' $\frac{2}{5}$; Gaspar Puig, 1' 1''; J. Casades, 1' 1'' $\frac{1}{5}$; Jaume Millet, 1' 3'', etc.

De la Copa Montagut fou guanyadora, endemés d'objecte artístic i medalla d'argent daurat, Na Eva Illing en 29'' $\frac{2}{5}$; 2.ª, María Tayà, 30'' $\frac{2}{5}$, medalla de d'argent; 3.ª, María Rosich, 46'' $\frac{2}{5}$, medalla d'argent i premi especial de la Secció; 4.ª, Rosa Tayà, 57'', medalla d'argent; 5.ª, Taña de Pla, 57'' $\frac{1}{5}$, medalla d'argent; 6.ª, Agnès Giró, 1' 11'' $\frac{3}{5}$; 7.ª, Rosa Puig, 1' 42'' $\frac{3}{5}$.

Acabades les carreres de luges va procedir-se a donar la sortida

CURSA DE LUGES : VIRATGE

MAS CUNILL : RECORREGUT DE LA CURSA DE FONS

Clixé Pujolar

CURSA SKIS FONS : SORTIDA

VISTA DE LES PISTES

Clixé Cuyàs

SORTIDA DE LA CURSA DE LUGES

Clixé Fargas

ROSA PUIG I MARÍA ROSICH, GUANYADORES DELS PREMIS DE LA SECCIÓ

Clixé Sala

VISTA D'UNA PISTA

TENDA DEL CENTRE EXCURSIONISTA

Clixé A. Santamaria

per a la cursa de skis (senyores), Copa Comas, amb un recorregut de 300 m. en línia recta.

Guanyadores de la Copa : N'Eva Illing, en 26'' $\frac{1}{4}$; 2.ª, Grete Wempe, 27'', medalla d'argent; 3.ª, Taïa de Pla, 40'', medalla d'argent; 4.ª, Agnès Giró, 1' 8'', medalla d'argent; 5.ª, Rosa Puig, 1' 30'', medalla d'argent i premi especial de la Secció.

Per fi tingué lloc la carrera de skis (parelles mixtes) amb un recorregut de 300 m. en línia recta, essent-ne guanyadors de la Copa Atracció de Forasters N'Eva Illing i Martí Armangué, en 17'' $\frac{3}{4}$; 2.ª, Grete Wempe i Ernest Giró, 21'', premiats amb medalla d'argent; 3.ª, Agnès Giró i Pere Giró, 29'' $\frac{3}{4}$, premiats amb medalla d'argent; 4.ª, Taïa de Pla i Sr. Pla, 35'', premiats amb medalla d'argent; 5.ª, Josefina Regés i Albert Santamaría, 51'' $\frac{2}{5}$, premiats amb medalla d'argent, i classificats Rosa Puig i Josep Alcoberro, 52''; María Rosich i Santiago Codina, 55'' $\frac{1}{4}$.

El mal estat en que van quedar les pistes després d'aquestes proves féu decidir el Jurat de suprimir la carrera de toboggans canadencs, Copa Bertràn.

A la tarda d'aquest dia tingué lloc l'acte, per demés simpàtic, del repartiment de premis als paisans i als nois i noies de Ribes, acte que es féu a Casa la Vila amb assistència de l'Ajuntament i dels excursionistes; en dita festa parlà el senyor Alcalde i el Vice-president de la Secció En Lluís Coll, el qual entusiasma a l'auditori amb son verb, essent donats després diferents visques.

Restava tan sols a la Secció de Sports de Muntanya donar mercès mila tots quants cooperaren al magnífic èxit obtingut enguany en els Concursos de Sports d'hivern, a D. Pere Busquets, alcalde de Ribes; a son Ajuntament; a Mn. Josep Pairó, ànima de l'èxit dels concursos locals; al Secretari municipal, Sr. Soler; als Srs. Riera i Coma de la Comissió de Festes de Ribes; als senyors que desempenyaren càrrecs de jutges, controls, comissaris, cronometradors; als senyors representants de la premsaportiva de Barcelona, a tots, en fi, que amb sa presència donaren més lluïment i importància.

Als corredors que enguany han pres part activa en els Concursos, i els que com espectadors han assistit als mateixos, me permeto demanar-los-hi continuïn prestant sa cooperació a la Junta de la Secció de Sports i ella sabrà oferir-los noves proves en que podràn demostrar ses aptituds, i l'ajudaràn així a la tasca imposada de fer arrelar fonament en nostra terra l'afició als sports de neu, i contribuir a l'ensems a l'enlairament de la Societat que els ha fet conèixer i per tant al CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA.

ROSSÉN MORETÓ

Ríbes*

LA VALL. — La vall de Ribes és una de les comarques més formoses de Catalunya. Filla natural del Pireneu, muntanyosa i aspra, es troba enrotllada per una munió d'altíssimes muntanyes que apar la vetllin, la defensin i l'amaiguin de mirades indiscretas, doncs fins el sol li costa l'ullar-la. Per capsalera té la carena pirenenca amb el Puigmal que la presideix, i és el pic més alt de nostre Pireneu oriental (2909 m. d'alt.); per espones té, a la una banda, el Puigllançada (2408 m.) i Puig de Rus (2122 m. alt.), i a l'altra banda, Pórtols (1996 m.) i el Taga (2027 m. alt.); la tanquen pels peus, Coma Armada, Verruga i muntanyes de les Coves, que també gaudeixen de força altitut.

De la capsalera en baixen dos rius, apart dels torrentets i rieretes que els engroxeixen, el de Nuria i el Freser que s'uneixen a sota Querlps; i de les espones baixen el Rigart i el Segadell, que s'uneixen amb el Freser en la mateixa vila de Ribes.

En el terme de la vall pot ben dir-se que hi ha de tot : enlairats cims com els nomenats, que dominen immenses extensions de terrer; cascates hermosíssimes, com Fontalba i la Cua de cavall properes a la del salt del Sastre; esborancs feréstecs com el fet pel Freser al sortir de Coma de Vaca; coves com la de Rialp, que fins fa pocs s'hi veien belles estalactites; criaders de mineral, com que quasi totes les muntanyes en són denunciades; immensos i rics pasturatges; fonts d'aigües fresques i regalades; recons i fondals plens de vegetació espessíssima... Es a dir, es troba en la vall una varietat tal de coses, que és tasca impossible enumerar-les donades les proporcions d'aquestes notes i són tantes les belleses naturals que hi rumbegen, lligades la una a l'altra amb tan perfecte consorci, que li donen un aspecte pintoresc i encisador.

Els pobles i caserius agregats de la vall, a més de la vila de Ribes, són : Toses, Dorria, Fornells, Navà, Planés, Planoles, Ventolà, Querlps, Campelles, Bruguera, Pardines, Serrat, Batet i Ribes altes.

* Els socis D. Joan Danés Vernedas i D. Gaspar Sala han publicat un bonic àlbum de postals, *Record de Ribes*. Amb gust reproduim la monografia que el precedeix.

LA VILA I SOS VOLTANTS. — La vila de Ribes es troba situada en la confluència dels tres esmentats rius. Pertany a la província de Girona i al partit judicial de Puigcerdà, i eclesiàsticament forma part del bisbat de la Seu d'Urgell i és capital d'arxiprestat. L'aspecte de la vila vella (Vilademunt) contrasta vigorosament amb el que ofereix el carrer per on passa la carretera de Puigcerdà i els demés que es segueixen per anar a Nuria, que tenen l'aire modern i contenen bonics edificis, com el de Ca l'Ajuntament i el de les escoles. Posseeix la vila il·luminació elèctrica i varies fondes, cafès, teatres i casinos, pel que s'hi troben ben satisfetes les més exigents comoditats.

Per l'aimant de la natura, per l'excursionista i turista, per al qui tingui de restablir la salut, els voltants de Ribes són excel·lents de debò.

Apart els passeigs urbans construïts, com el que des de la plassa dels Estudis porta a la font de la Margarideta, i el parc de ca l'Angelats, cal esmentar els passeigs que poden fer-se per les voreres dels tres rius, totes poblades de bella arbreda, pollancres, saules, verns; passatges delitosos, ombrius i frescos s'hi succeeixen a cada moment, animats per la remor de l'aigua, aquí mansoia, allà joganera i a voltes saltironaire i escumejant.

En els diferents boscos del terme, que no són tants com fóra de desitjar, i sobretot en el renomnat Bosc de Ribes, formosa baga de pins tota encatifada de molsut herbei, qui els cerqui, trobarà reconis misteriosos de solitud i recolliment, sense que el pertorbin les cantades dels rossinyols i el xiueig del ventijol qui branda les fulles i brancatge.

Arreu dels voltants de Ribes corren filets d'aigua provinent de les innombrables fonts que s'hi compten, gaiament situades en els més bells indrets de la comarca; essent les més importants la de Girafulls, de la Margarideta, de can Recolons, de la Teula, Duc i Capdevila, en les vores de la població, i les més llunyanes del Mas, Torruella, Capellans, Salut, Faig, Coma, Bisbe, Saúc, Ventaïola, Segura, &c., &c.; n'hi ha també de medecinals, com la del Ferro i la del Sofre.

Els camins per anar a quescuna d'aquestes fonts són plens d'atractius, uns per sa feresa, altres per l'arbrat que els ombreja, i tots per les perspectives que s'hi oviren. Un dels camins que cal assenyalar és el de Mas Conill, que tan bon punt surt de la població s'enfila sobtadament per a donar esplai a l'esguard, dominant tota l'encontrada.

Si fossim a detallar les bel·leses dignes d'assenyalar-se que es troben a l'envolt de Ribes, no acabaríem d'estona i per ço acabem re-

comanant la visita a la magnífica vall de Pardines, tan rica en pasturatge en els cims, els panorames que es troben anant a Campelles, la clotarada de Bruguera, el pujant de Queralps, l'indret de Roques Blanques... i l'ermita de Sant Antoni, situada en un bell cim, a una mitja hora de la població; des d'ella es gaudeix d'un bell panorama de roques, boscos, prats, conreus i pobles, la carena pirenenca a l'un costat, i, oposadament, el Catllar de Ripoll, el castell d'Oris, plana i ciutat de Vich i l'alterós Montseny.

COMUNICACIONS. — Ribes s'uneix amb Ripoll i Puigcerdà per medi d'una carretera de tercer ordre, i amb els pobles de la vall per medi de carreteres i camins veïnals. El servei de carruatges a Ripoll està molt ben muntat i costa una pesseta vint-i-cinc cèntims el passatge; el servei a Puigcerdà es fa des de Ripoll, a l'hivern en diligència, i a l'estiu en automòbil.

Feta ja l'explicació, aviat sembla que s'inaugurarà fins a Ribes el ferro-carril a Puigcerdà i França.

PRODUCCIONS, INDUSTRIA. — Malgrat esser fertilitzat per tants rius i comptant alguns prats naturals, el terror és de mitjana calitat i produeix blat, blat de moro, llegums (en particular patates, hortalisses i fruites; d'aquestes, les que poden arribar en aquests cims, peres, pomes, cireres... Manté bestiar cavallar, boví, porquí i de llana; hi abunda la caça de pèl i ploma, i no hi escasseja la pesca, que consisteix principalment en les famoses truites de les cinc *efes*, franques, fresques, fredes, fregides, del Freser, segons canta la dita popular.

En bona part de les muntanyes hi ha boscos, sobretot de pins, i en quasi totes elles s'hi troben criaders de mineral, havent-hi abundantament coure, ferro, antimoni, arsènic, or i plata.

La industria consisteix en dos molins paperers de molta importància i en una grandiosa fàbrica de filats, que donen molta vida a la població.

A la vila de Ribes s'hi celebra mercat cada diumenge, i les fires de bestiar, que acostumen a esser ben importants, el 3 de gener i el 14 d'octubre.

TOPOGRAFIA MÉDICA. — El clima, que correspon a la zona freda temperada, és tan sà que no existeixen a Ribes enfermetats endèmiques, ni hi arrenen les epidèmiques. La disposició i impermeabilitat del terror fan impossible que s'estanquin les aigües; al contrari, aquestes se'n porten les materies orgàniques que no han pogut

fer desaparèixer les mides preses per la policia urbana, entre elles la de regar diariament els carrers pel modern sistema de mangueres.

Com no hi ha indústries que impurifiquin l'ambient, orejat pels vents N. i S. que dominen en la vall, l'atmosfera és ben pura, com també ben oxigenada mercès a la vegetació que hi ha arreu dels contorns.

També són pures i bones totes les aigües que assorteixen la vila, segons ho comproven els repetits anàlisis químics i bacteriològics que d'elles s'han fet. Fóra de la població es compten varies fonts medecinals, sulfuroses i ferruginoses, però cap de la importancia de les anomenades «Banyes de Ribes». Aquestes estan classificades en l'*Anuario Oficial de Aguas Minerales* entre les *bicarbonatadas mixtas*, per més que, segons el Dr. Alsina, fóra¹ millor incloure-les entre les *bicarbonatadas sulfatadas* de temperatura temperada. Sa composició és com segueix:

Nitrogen.	19'05 cc.
Oxigen	1'58 »
Acid carbònic lliure	23 » 0'046 gr.
Bicarbonat de sosa	0'106 »
» de calç	0'259 »
» de magnesia	0'182 »
» ferrós.	indicis
Clorurcàlcic amb indicis de magnèsic.	0'020 gr.
Sulfat de calç	0'437 »
Silicat de sosa	0'011 »
Nitrat de potassa i alumina	indicis

Preses interiorment, aquestes aigües activen les funcions gàstriques i faciliten la circulació venosa abdominal; són a més diurètiques. En bany són molt útils en varies enfermetats de la pell.

A principis del segle XVIII ja eren ben conegudes, segons documents que s'han trobat.

La temporada oficial comença el 1.^r de juliol i fineix el 15 de setembre.

TOPONOMÀSTICA. — En Sanpere i Miquel² inclou Ribes entre els noms l'etimologia dels quals és o sembla catalana, i té dues accepçions: *ribes*, fruit del *riber* (grosella), i *ribes*, vores del mar, que és la

1. *Monografia de las Aguas del Valle de Ribas.*

2. *Un estudi de toponomàstica catalana,*

que aquí convé, en quant a riberes o vores, per trobar-se situada la vila en l'aiguabarreig de tres rius. Apoja En Riera aquesta accepció dient que Ribes sembla derivar-se del llatí *Ripe*, rieretes.

El Freser també ha estat un cau de confusió pels etimologistes: uns deien que provenia de *fressa*, soroll, pel que mou el riu a l'estimar-se; altres creien que seria millor nomenar-lo *Freber*, per haver-lo trobat així escrit en escriptures del segle x i xi. No obstant, avui pot ja afirmar-se que ve de *fres*, lloc sorros, de poca aigua, en el que a son degut temps les truites hi dipositen els ous per a la cria.

HERÁLDICA. — L'actual escut d'armes de la vila està partit en dos meitats de dalt abaix; la una és jaquerada i en l'altra hi ha les quatre barres.

En una antiga llosa sepulcral, en l'escut hi estan representades tres muntanyes, tres rius i una vila en el punt on aquells s'uneixen.

HISTORIA. — Es impossible fixar la data de la fundació de Ribes. Que son origen és antiquíssim, pot deduir-se tenint compte que és una comarca entre mig de les de Camprodon i Campdevàrol, llocs fundats, seguint a En Pella i Forgas, per les tribus de les races indo-europees que ocupaven nostre territori i que no deixarien d'aprofitar-se de la fertilitat de la nostra comarca per augmentar el grané comú que en ambdós dits llocs havien establert.

També pot deduir-se la seva antiguitat, tenint compte que en els cims de Cavallera,* vers el coll del Pal, s'han trobat sepultures i monedes de tal velluria que hi ha qui les ha atribuït procedència cèltica, demostrant això la vida haguda en aital altitud en temps que en altituds s'havia de viure per a poder rebutjar fàcilment les continuades irrupcions de nous colonitzadors. No és il·lògic el pensar-ho, donada l'especial situació de la vall de Ribes, comarca, com s'ha dit, tancada per un rotllo d'alteroses muntanyes, mur ciclòpic que amb pocs homes en els punts estratègics, l'han feta quasi sempre impenetrable; els cims del coll del Pal i puig s'Estela serien les guardies dels habitants de l'interior.

En ço que no hi ha dubte és que en la comarca de Ribes hi arribà la civilització romana, pel mateix que, apart d'altres indicis, a Pardines va trobar-s'hi una làpida d'aital procedència, que es conserva en el museu de la Comissió de Monuments de la província de Girona. I més ho prova, el que a l'arribada dels gòts fou precisa-

* Pablo Parassols : *San Juan de las Abadesas y el Santísimo Misterio*.

ment la vall de Ribes, diu en Parassols,¹ un dels últims baluards que els indígenes oposaren als nous invasors. Aquells, aclaparats i defallits, tingueren de rendir-se, i llur capità, nomenat Amand, fou condemnat a mort i decapitat dalt del pla de Foixera, que des de llavors els naturals del país batejaren amb el nom de *pla d'Amand*, i després *Sant Amand*, perquè se'l considerà màrtir de la patria.

Es en aquest temps que, per trobar-se erma la comarca, qui sab si per haver-la desvallestada els góts, tres germans aixecaren un castell, sota la protecció del qual tornà de tal manera la vida en aquestes terres, que en l'any 600, no tenint-ne prou amb un, s'aixecà un altre castell més fort que el primer i sota la invocació de Sant Pere. I encara no en tenien prou, perquè poc després, a vista sens dubte de la invasió sarraïna, fortificaren les Coves de Ribes.

Les despulles dels castells encara més o menys existeixen. Les de les fortificacions de les Coves les recorda En Pujades quan diu que, a una hora de Ripoll, hi ha un pont nomenat de la Corba, i mitja hora més enllà, un espai de quaranta passes, on s'hi descobreixen quatre arcs com de porta d'alguna ciutat o fortalesa, per on s'hi sol passar el batiport.²

Davant d'aquestes fortificacions, protegides per un terror encinglerat i estratègic, tingué d'aturar-se el famós capdill alarb Muza, doncs queda averiguat, afirma En Bofarull,³ que es limità, a l'arribar al Pireneu, a fer correríes de regoneixement; i de tal faisó en devia quedar escarmentat, que, per por potser d'aventurar aquí sa gloria, determinà anar-se'n a Asturies i Galicia. Veus-aquí perquè a l'espadat Montgrony se'l considera la Covadonga catalana.

Mes, ¿quantes vegades en el transcurs de la dominació sarraïna fou el terror de Ribes teatre de batalles, com la de l'any 812 en que es rebutjà un dels cossos d'alarbs que per aquesta part de Catalunya i per l'Empordà portà arreu fins a Narbona la desolació?

Si no fos perquè la Mare-de-Déu de Montgrony i la de Nuria han estat trobades, per dues raons podria dir-se que els sarraïns no foren mai amos dels grenys de Ribes, com no ho foren mai, diu En Montsalvatje, dels grenys del Conflent i Vallespir. Primera, perquè consta que molts cristians, com nous celtas, se refugiaren en els cims de Cavallera, Ogassa i Surroca, des d'on fadigaven continuament a l'invasor; i segona, perquè, com indica en Parassols, en aquesta

1. *Revista Catalana*, IV, 1874.

2. *Crònica Universal de Catalunya*, llibre VIII.

3. Antonio de Bofarull: *Historia Crítica de Catalunya*. (Dominación árabe y franca.)

època es construí una línia estratègica de castells que començava a Creixenturri i Cavallera i seguia per Pardines, Coves de Ribes i Montgrony, per a donar-se la mà amb el castell de Blancafort. Es a dir, era una línia de defensa que comprenia tota la vall de Ribes.

Però com el fet és que les imatges de la Mare de Déu tingueren d'ésser amagades, resulta que ara com ara sols Déu sab el que passà a Ribes en el llarg període d'aïtal invasió fins a la reconquesta definitiva, període d'agitació, insubordinacions i invasions de *francs*, els quals a la llarga, pels patriotes, arribaren tant a ésser enemics com els alarbs.

Poc després de la fundació del monestir de Ripoll se construí a Ribes la iglesia de Santa Maria. Reedificada en el segle XVIII en majors proporcions, sembla que és l'actual iglesia parroquial.

La comarca de Ribes porta des de llavors lligada sa historia amb les terres de Cerdanya, de qual comtat formà part, com en formà més tard de sa vegueria amb el caràcter de sots-vegueria.

Com a datos curiosos afegirem que en 1300 estava ja enrunat el castell de Sant Pere; que en el cim de la Verruga, terme de Campelles, s'han trobat runes d'un antic castell feudal; que en la guerra de la independència, el general Llauder guanyà a l'entrada de la vall una batalla als francesos, els quals és fama que deien, abans del topament: «L'Espanya dorm, l'Espanya dorm», i, en efecte, els qui dormien eren ells, per tal que ben pocs se n'escaparen de dormir aquí el són etern; i, en fi, que en la divisió territorial del 1833 fou nomenada Ribes cap de partit, però degut a la guerra carlina quedà el jutge autoritzat per a residir a Puigcerdà, on encara continua malgrat les continuades protestes de les comarques de Ribes, Camprodon i Ripollès que reclamen la divisió dels partits agrupant comarques naturals, doncs ara, apart les molesties i crescudes despeses, a l'hivern les esmentades comarques queden incomunicades amb Puigcerdà mercès a la neu que obstrueix l'únic pas que tenen, l'altívol Collada de Toses.

ELS CRETINS DE RIBES. — Degut a un article publicat a Madrid parlant dels *Enanos de Ribas*, són molts els qui creuen que a Ribes hi ha viscut estacionada de ben antigament la raça cretina. Mes com no hi ha documents que ho testimonin, ni la tradició en parla, és de creure que aitals cretins, com els de Sant Pau, Ogassa i Vallfogona, degueren sa tan migrada existencia a la manca d'higiene i de comunicacions i a l'enllaçament d'individus d'unes mateixes families.

Ni tan sols en faríem aquí esment si no fos per voler parlar del

renomemat i quasi famós *Met de Ribes*, un dels últims vestigis d'aquesta pobra gent. Al tal Met l'arrastrava un dia el Freser, que venia revingut, i al preguntar-li un vianant, per a saber si havia o no d'ajudar-lo : « — *Què fas, Met?* »; — va respondre : « — *Mira, vaig fent* », expressió que ha quedat per a qualificar a qualque persona que s'atasqui moral o materialment. Així es diu : « — Mira, tu, fulano fa com en Met de Ribes, va fent. »

LLEGENDES. — Donarem una idea de les tres principals que es coneixen i que han estat ja superbament cantades pels poetes.

La del *Comte l'Arnau* tracta d'un personatge que històricament visqué i morí en el segle XIV, i no obstant, en el segle XII se li fan tenir uns amors amb una abadessa de Sant Joan que visqué i morí en el segle X. El bressol d'aquesta llegenda és Gombreny, però la vall de Ribes hi té relació, no sols perquè suposa que en el pont de la Cabreta hi havia la bauma per la qual el comte anava a Sant Joan de les Abadesses, sinó també perquè una mica més avall de dit pont hi ha una casa, dita de Pernau, que es suposa era una mansió senyorial del comte. La llegenda li atribueix, a més de dits amors, tota mena de crims, en càstic dels quals així fou condemnat eternament, com en les nits, per avís i edificació dels vivents, son ànima té de sortir a rememorar les orgies satàniques que en vida havia celebrat. En la nit de difunts, sobretot, surt junt amb les ànimes dels seus còmplices, i surten en visió esgarrifosa; va acompanyada de crits, lladrucs, renills i tocs de corn, en confusió horrible, i porta conseqüències fatals a les collites. La visió es dirigeix al palau del comte, el qual encara es veu rebutjat de sa muller; en canvi quan es dirigeix a l'esmentada bauma, surt l'abadessa, que s'uneix amb la comitiva; tots plegats emprenen llavors desenfrenada correguda, fins que els gossos, que els segueixen, a tots aniquilen.*

No és així esgarrifosa la llegenda de la *Bruixa de les coves*. Son origen és igual a les llegendes que es contenen referint-se a llocs inaccessibles i llocs per tant on se refugiaven els indígenes que veien les llars propies invadides. Les escenes de tendresa o de valentia que allà hi portaven a cap per a poder viure, sobretot per a vituallar-se, el transcurs dels temps de tant que les ha agegantades les ha immaterialitzat.

La llegenda suposa que la bruixa de Ribes era una filla de rei

* Víctor Balaguer : *Historias y leyendas*; i en quan a la cançó, M. Milá y Fontanals : *Romancerillo*.

(o capità Amand, decapitat, com s'ha dit, pels góts, i pel que no fóra estrany que la filla es refugiés en les coves) i que en aquestes coves vivia encantada, fins i a tant que un valent abastés un tovalló que en la nit de Sant Joan posava en el mig de la més enasprada cinglera. Qui ho hagués aconseguit l'hauria desencantat, i, desposant-s'hi hauria posseït riqueses immenses.

La llegenda del *Ter y del Freser*, per lo educativa, hauria d'esser coneguda de tot-hom. El coll de la Marrana separa les vessants on neixen ambdós rius, els quals segueixen direccions ben oposades, i, no obstant, se troben després a Ripoll.

Aquest fet dóna motius a la llegenda per a suposar que quan nasqueren els rius, germans com fills d'una mateixa serra, apostaren que el qui primer seria a Ripoll fóra el qui conservaria el nom. Al Ter li tocà anar-hi per la marrada, i per més que estava segur de perdre, se n'hi anà diligent, sense aturar-se ni brincar, fent metòdicament sa via. El Freser, refiat de la curta distancia, se n'hi anà saltant, esbojarrat, i deturant-se arreu per a contemplar els paisatges, flairar les flors i festejar les nimfes, i tant va embadalir-se, que quan va arribar a Ripoll ja n'havia passat el Ter, que, per no haver-se entretingut, havia guanyat l'aposta.*

EXCURSIONS. — Moltes i interessantíssimes són les que poden fer-se prenent per centre a Ribes.

AL TAGA. — Es aquest cim l'extrem torreó de l'avant mur del Pireneu. La seva altitut i sa posició gaire-bé isolada permeten dominar un extens panorama que serveix molt bé d'orientació per l'excursionista. Des d'allí s'ovira la carena pirenenca del Puigmal al Canigó, el mar i les muntanyes del Ripollès, Garrotxa, Olot, Empordà, Vich i el Bergadà, a més del Montseny i Montserrat considerats com els *pits de Catalunya*. El camí que condueix al Taga és deliciós i variat; a cada moments aixampla l'horitzó i es veuen noves valls, que, com la de Bruguera, són fèrtils i xamoses de debò. L'ascensió pot fer-se, sense cansar-se, en tres hores.

AL SANTUARI DE NURIA. — Es una de les obligades excursions pels estiuejants a Ribes. S'hi va en quatre hores, i, per poc que a un li agradi la natura, té moltes ocasions per a emocionar-se. La fresca i riallera vall del Freser, l'encinglerat camí des de Queralps al

* Jacinto Verdager : *Patria*.

pont de Cremal, el mal pas del Salt del Sastre, la cascata de Fontalba i el remoreig del riu que salta sempre de timba en timba, són els principals païsatges d'aquest camí. Mes ço que sorprèn agradosament, és que, quan s'acaba l'estreta i ferèstega gorja, un es troba de sobte davant d'un pla immens, el verger esplèndid que la Mare-de-Déu de Nuria escollí per rebre, lluny del baf del món, les oracions del poble fidel. Es Nuria lloc de piadoses tradicions, i en la imatge, creu, olla i campana, llegats de Sant Gil, hi troben els creients sagrats motius per a fervoritzar llur esperit. Des de Nuria pot pujar-se al Puigmal, el gegant de l'encontrada, que guaita i lliga nostra terra amb la catalana terra de la joliva Cerdanya.

A ULL DE TER. — Per fer aquesta excursió sense perill és precís anar a Nuria, pujar la collada de les Nou Creus i seguir el fil de la serra per Carença i Tirapits fins al coll de la Marrana. El panorama d'aquest alterós camí és immens, com immensa és la desolació i solitud que regnen en aquells aspres cims que semblen ones d'una granítica mar revoltada.

Aquesta excursió pot fer-se també seguint la gorja del Freser. Si es realitza el propòsit que els ajuntaments de Ribes, Queralps i Serrat, amb el concurs de l'honorable CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, tenen d'obrir-hi en breu plaç un camí per trànzit fins de cavalleries, aquesta excursió serà de veres recomanable; actualment és una mica perillosa després de sa primera part, ben atractiva aquesta per l'abundor d'aigua que arreu brolla i per les cascates que forma el riu; en canvi, quan ja sense camí, es puja entre roques per a tramuntar l'esboranc que ha fet el riu per a fugir de Coma de Vaca, el quadro atrau per la seva feresa. A l'arribar al coll de la Marrana ja s'ovira el xalet-refugi d'Ull de Ter, construït per l'esmentat CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, i en el que s'hi troben moltes més comoditats de les que poden esperar-se en un lloc lluny de poblat i mal servit de camins. La vall del Ter és atractiva per sa extensió i pel contrast que forma l'esquerp i rocatós Bastiments i el feréstec Gra de Fajol, tot ell encinglerat, amb el bosc ombriu i verd que comença a la meitat de la vall.

A MONTGRONY. — Per varis camins pot anar-se a aquest santuari, essent potser el més recomanable, per sa bellesa, el que comença sota les Coves de Ribes i passa per can Barricó, collada de Grats i Pardinella. Està situat el santuari en el bell cim d'una cinglera com un niu d'àligues impossible d'abastar. Des d'allà es domina

Gombreny, bressol, com s'ha dit, de la llegenda del Comte Arnau. Però lo que allà més interessa, és la tradició de que foren aquells grenys la Covadonga catalana. Molt notable és la iglesia romànica de Sant Pere actualment en restauració. Més amunt del santuari hi visqué refugiat el poble, que fugí de la invasió sarraïna. Un cop a Montgrony, recomanem que vagi a Castellar d'en Huc el que vulgui veure una de les més hermoses meravelles naturals de nostra terra, les fonts del Llobregat.

A CAMPRODÒN. — Se segueix el camí de Pardines i es puja vers la Collada Verda. A l'istiu, en aquests cims, que són riquíssims en pasturatge, s'hi veuen grans remats de llana i boví i eugassades de molts cents caps de bestiar. Un cop tramuntada la collada, se presenta esplèndida la part de la vall del Ter presidida per Camprodón. Exuberant de vegetació, dominada per altíssimes muntanyes i esmaltada de pobles, és aquesta vall, com la de Ribes, pintoresca i encisadora.

SPORTS D'HIVERN. — Per acabar no volem deixar d'esmentar que a Ribes el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, Secció de Sports de Muntanya, hi celebra, mercès a les condicions hivernenques de nostra vall, els concursos de sports d'hivern, amb ses curses de skis, luges i toboggan-canadiencs. L'aspecte realment encisador dels voltants de Ribes, coberts de neu, i les condicions d'hostatge a la vila del tot immillorables, molt han contribuït als falaguers èxits obtinguts per l'esmentada Secció de Sports.

JOÁN DANÈS VERNEDAS

Secció d'Arquitectura : IV Concurs

ARQUEOLOGÍA ARQUITECTÓNICA

Tema I. — Recull de plantes inèdites de construccions catalanes de caràcter religiós, civil o militar. [Premi : De l'Institut d'Estudis Catalans : Volums publicats del seu Anuari.]

Tema II. — Estudi de la Masia catalana en una de les comarques de Catalunya. [Premi : De la Secció d'Arquitectura.]

PROJECTES D'ARQUITECTURA

Tema III. — Estudi d'urbanització del barri barroc de la Virreina conservant els edificis notables existents. [Premi : de l'Excma. Diputació : 200 ptes.]

Tema IV. — Estudi de l'emplaçament d'una ciutat jardí a Esplugues, junt a la Granvia Diagonal. [Premi de 200 ptes. : Del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i Junta de la Secció.]

Tema V. — Projecte d'Escola rural (plantes i fassanes). [Edifici aïllat, contenint : aula única per a 60 alumnes (nois i noies); habitació per a la mestra, sense comunicació amb l'escola; entrades d'una i altra completament independents. Estudi de les taules bipersonals. Premi : De l'Excma. Sr. Dr. D. Valentí Carulla, rector de la Universitat: 250 ptes.]

Tema VI. — Estudi d'una vil·la d'esbarjo en un poble veí de Barcelona, indicant el lloc de son emplaçament. [Premi de 200 pesetes : De la Secció d'Arquitectura i son president.]

Tema VII. — Estudi d'una font decorativa per a la Plassa Nova de Barcelona. [Premi : De l'Il·lm. Sr. Bisbe Dr. Enric Reig.]

PROJECTES DE DECORACIÓ EN LES ARTS INDUSTRIALS

Tema VIII. — Dibuix per a paviment de rajoles hidràuliques. Tema lliure, amb les següents recomanacions : 1.ª, Si el dibuix es projecta en rajoles quadrades és preferible adoptar el tamany normal de 20 X 20 cm. En aquest cas, deurà constar de fondo, cenefa i faixa. — 2.ª, Simplicitat de línies. — 3.ª, Entonacions clares. — [Premis : De la casa E. F. Escofet i C.^a, S. en C. 1.er, 200 ptes.; 2.ª, 100 ptes. Es concediràn quatre accèssits de 25 ptes.]

Tema IX. — Projecte de revestiment de marbre per a un radiador de calefacció central. [Premi : De D. Narcís Gosch, 100 ptes.]

Tema X. — Projecte de vidriera. — Tema lliure. [Premi : De la Casa Rigalt i Granell, 100 ptes.]

CONDICIONS

I. — Podràn concórrer als temes d'Arqueologia arquitectònica tots els socis del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA; i per a concórrer als temes de projectes d'Arquitectura i de Decoració en les arts industrials, caldrà esser alumnes de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, satisfent la quota de 5 ptes. d'admissió els no socis de la Secció.

II. — Els treballs deuràn esser rigurosament inèdits. Convindrà

presentar-los amb marcs o bastidors per a l'Exposició que d'ells se farà al públic. El plaç d'admissió dels treballs finirà el 28 d'abril de 1916, rebent-se fins a tal data en el local del C. E. de C. (Paradís, 10, pral.), de quatre a set tarde. Els treballs premiats d'Arqueologia i projectes d'Arquitectura quedaran de propietat del CENTRE; els de Decoració en les arts industrials quedaran de propietat de les cases ofertores del premi.

III. — El Jurat que adjudicarà els premis se compondrà dels següents membres: els presidents del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i de la Secció d'Arquitectura, D. Jaume Massó i Torrents i D. Josep M.ª Miró; el president de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, D. Josep Font i Gumà; D. Adolf Florensa, catedràtic de l'Escola d'Arquitectura; D. Francesc Galí, director de l'Escola dels Bells Oficis; D. Joaquim Folch i Torres, crític d'art, i un membre més, elegit pels concursants. Per a elegir-lo, cada un d'aquests acompanyarà els seus treballs d'un sobre clos amb el nom d'un arquitecte. El jurat estarà facultat per a deixar d'adjudicar els premis que consideri oportú, i canviar l'adjudicació d'algun d'ells.

Barcelona, març de 1916

Publicacions rebudes

(Primer trimestre de 1916)

Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona.

Vol. XII, núm. 7. — R. P. Longinos Navás, S. J. : *Neurópteros nuevos o poco conocidos* (sexta serie).

Vol. XII, núm. 8. — Dr. Eduardo Fontseré : *Sobre un centro de actividad sísmica en el alto Esera*.

Vol. XII, núm. 9. — Ilmo. Sr. D. Antonio Torrents y Monner : *Exordio del capítulo «Medición de los valores» de la obra «Tratado de monedas, pesos y medidas» próxima a imprimirse*.

Vol. XII, núm. 10. — Prof. Dr. Valentí Vivó : *Asesinos suicidas. Nota de antropografía analítica*.

Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones. Valladolid. (Diciembre 1915).—

D. Juan Agapito y Revilla : *De la fundación del convento de San Francisco, de Valladolid*. — Luis Bertrán y Castillo : *Por España (impresiones de viaje)*. Salamanca. — D. Narciso Alonso Cortés : *Relación del bautismo de Felipe IV*

(Conclusió.) — D. Salvador García de Pruneda : *De turismo : Por Portugal*. — D. Pedro Alcántara Baranta : *Libro de curiosidades relativas a Valladolid* (1807-1831). (Continuació.)

(Janer 1916.) — D. Juan Agapito y Revilla : *Los retablos de Medina del Campo*. — D. Luis Bertrán y Castillo : *Por España (impresiones de viaje)* : Levante. — Don Narciso Alonso Cortés : «*La Fastiginia*», por Pinheiro da Veiga (traducció). (Continuació.) — D. Pedro Alcántara Baranta : *Libro de curiosidades relativas a Valladolid* (1807-1831). (Continuació.) — D. Salvador García de Pruneda : *De turismo : Por Portugal*.

(Febrer 1916.) — D. Juan Agapito y Revilla : *Los retablos de Medina del Campo*. (Continuació.) — D. J. A. y R. : *Los cuadros de Fuensaldaña*. — D. Luis Bertrán y Castillo : *Por España (impresiones de viaje)* : Tierras palentinas. — D. Narciso Alonso Cortés : «*La Fastiginia*», por Pinheiro da Veiga (traducció). (Continuació.) — D. Pedro Alcántara Baranta : *Libro de curiosidades relativas a Valladolid* (1807-1831). (Continuació.)

La Montagne. (Octubre-Deseembre.) — Charles Durand : *Vers la Magie rebelle du Mont Blanc*. — Pierre Garçon : *Le cours du Giffre et ses vallées*.

Boletín de la Real Academia Gallega. Corunya. (Janer 1916.) — Fray Atanasio López : *Códice en gallego de la «Legenda aurea» o «Flos Sanctorum»*. — Eugenio Carré : *El primer periódico gallego* : *El Catón Campostelano*. — César Vaamonde Lores : *Gómez Pérez das Mariñas y sus descendientes (apuntes históricos y genealógicos)*. (Continuació.) — D. Pablo Pérez Costantí : *Los Colegiales de Fonseca*. (Continuació.)

(Febrer.) — Fray Atanasio López : *Códice en gallego de la «Legenda aurea» o «Flos Sanctorum»*. — D. Eugenio Carré : *El precursor de los periodistas coruñeses* : *Don Manuel Pardo de Andrade*. — Pablo Pérez Costantí : *Los Colegiales de Fonseca*. (Continuació.) — César Vaamonde Lores : *Gómez Pérez das Mariñas y sus descendientes*. (Continuació.)

(Març.) — Fray Atanasio López : *Gallego y Portugués (Observaciones sobre el Códice de la «Legenda aurea»*. — César Vaamonde Lores : *Gómez Pérez das Mariñas y sus descendientes*. (Continuació.) — Pablo Pérez Costantí : *Los Colegiales de Fonseca*. (Continuació.) — D. Eugenio Carré Aldao : *El precursor de los periodistas coruñeses* : *Don Manuel Pardo de Andrade*. — D. Amador Montenegro : *De Folklore : Las palabras de D. Juan, retorneadas*.

Revue Catalane. Perpinyà. (5 Janer 1916.) — Carles Grando : *Pel l'any nou*. — *Sympathies catalanes*. — *Liste de membres*. — Pau Berga : *Lletra del soldat*. — Joseph Castanyé : *Impresions de guerra*. — Louis Pastre : *Ramón Lull et son oeuvre pédagogique*. — J. Aladern : *Etimologies* : *Catalunya*. — *Els voluntaris catalans a França*. — Garba. — *Une traduction catalane de l'Enéide*. — *Quaderns d'Estudi*.

(20 Janer 1916.) — P. Francis : *Ivern*. — *Compte-rendu des séances*. — *Nos morts*. — *Goigs de Sant Pau*. — Pau Berga : *Deliri*. — Charles Grando : *Epigraphie Roussillonaise* : *La Plus ancienne Inscription Catalane*. — *Als reys d'aquest any*. — Louis Pastre : *Ramón Lull et son oeuvre pédagogique*.

que. — Henry Aragon : *L'or des citoyens dans les guerres antiques.* — *L'or de la France, le vrai patriotisme.* — *Les villes martyres.* — Pierre Vidal : *Vieux instruments catalans.*

(5 Febrer 1916.) — *Grande manifestation catalano-francophile.* — Pau Berga : *Carta del presoner.* — *Les notres.* — Pere Corominas : *Pels ferits francesos.* — *Lettres inédites de François Aragó.* — P. Francis : *La musa de Victor Hugo.* — Carles de la Real : *Nos amis catalans.* — *Concours de photographie.* — Joan Maragall : *Pages choisies : Pivenenca.* — Louis Pastre : *Notes de folk-lore.* — Charles Grando : *Sphragistique roussillonnaise : Nos plus anciens sceaux catalans.* — En Dallos : *Dictons populaires.*

Boletín de la Comisión Provincial de Monumentos históricos y artísticos de Orense. (Janer i Febrer 1916.) — Pío Beltrán : *Las monedas visigodas acuñadas en la Suevia Española (Diócesis de Iria, Sucus, Aurense, Tude y Asturica).* (Conclusió.) — M. Martínez Sueiro : *Las sociedades económicas gallegas.* (Conclusió.) — M. Castro y M. Martínez Sueiro : *Documentos del Archivo Catedral de Orense.* (Continuació.)

Boletín de la Real Sociedad Geográfica. Revista de Geografía Colonial y Mercantil. (Janer-Febrer 1916.) — *Las posesiones españolas del Africa occidental.* — *Información geográfico-comercial.* — *Crónica geográfica.*

Boletín de la Real Sociedad Geográfica. — *Necrologia del Excmo. Sr. D. Marcelo de Azcárraga y Palmero.* — Fr. José M. Alvarez, O. P. : *Descripción geográfica de la isla de Formosa.* (Continuació.) — D. Mario Méndez Bejarano : *Bio-bibliografía hispánica de Ultramar.* — *Estudio de literatura geográfica española.* (Continuació.)

Boletín Arqueológico. Tarragona. — Emilio Morera : *D.ª Juana Enríquez, segunda esposa del monarca de Aragón D. Juan II. Su muerte.* — Angel del Arco : *Paseos Arqueológicos por la Diócesis de Tarragona : iglesia de Santa Tecla.* (Continuació.) — *Museos Diocesanos, discurso en la inauguración del de Tarragona por el Excmo. e Ilmo. Sr. Arzobispo Dr. D. Antolín López Peláez:* (Continuació.)

Bulletin Hispanique. Burdeus. (Janer-Març 1916.) — G. Cirot : *La Chronique léonaise et les chroniques de Sébastien et de Silos.* — P. Paris : *L'Espagne et la guerre, Kultur et Civilisation.* — *Variétés :* R. Lantier : *Les bains romains d'Alanje.* — G. C. : *Vieux procédés ou engins de guerre.* — *Cours pour les étrangers à l'Université de Salamanque.*

Boletín de la Real Academia de la Historia. Madrid. (Janer.) — Ricardo del Arco : *Obras y hallazgos en el Castillo de Loarre. Monumento nacional.* — F. Fernández Gil y Casal : *Apuntes arqueológicos.* — El Marqués de Cerralbo : *Apuntes arqueológicos,* por el Sr. D. Juan Fernández Gil y Casal, en comunicación manuscrita que ha dirigido a la Real Academia de la Historia. — José Ramón Mélida : *Antigüedades segovianas.* — Pedro de Novo y Calron : *Sur la vie et l'oeuvre de Pedro Núñez.* — Julio Puyol : *Ruinas de la abadía de San Guillermo de Peñacorada, provincia de León.* — Fidel Fita : *Nueva inscripción romana de Poza de la Sal, villa del partido de Briviesca, en la provincia de Burgos.*

(Febrer 1916). — J. Gómez Centurión : *Relaciones biográficas de Santa Teresa, hechas bajo juramento, en 1587 por sus hermanos, primos hermanos y sobrinos carnales*. — Ricardo Beltrán y Rózpide : *Curso de Geografía general*. — F. Fernández de Béthencourt : *El ingreso del Sr. Díaz Escovar en la Orden civil de Alfonso XII*. — El Marqués de Villa-Urrutia : *Historia de Marruecos*. — Jerónimo Bécker : *Rectificación histórica : De Guadalete a Covadonga*. — Julio Puyol : *Rodrigo Caro*. — Fidel Fita : *Inscripciones romanas inéditas de Trujillo*. — Mariano Sanjuán Moreno y Diego Giménez de Cisneros Hervás : *Descubrimientos arqueológicos realizados en las cuevas existentes en las proximidades de Castellar de Santisteban (Jaén)*.

(Març 1916). — J. Gómez Centurión : *Relaciones biográficas de Santa Teresa de Jesús*. — Bernardino de Melgar : *Autógrafo epistolar inédito de Santa Teresa de Jesús*. — R. Beltrán y Rózpide : *Compendio de Geografía general y de Europa*. — Jerónimo Bécker : *Compendio de Historia de España*. — Jerónimo Bécker : *Compendio de Historia Universal*. — A. Ballesteros Beretta : *El Fuero de Atienza*. — El Marqués de Laurencín : *Series de los más importantes documentos del archivo y biblioteca del Excmo. Sr. Duque de Medinaceli, elegidos por su encargo y publicados a sus expensas*. — Fidel Fita : *Nueva lápida romana de la Serradilla*.

Revue des Langues Romanes. (Maig-Setembre 1915). — C. Chabaneau et J. Anglade : *Onomastique des Troubadours*. — P. Barbier fils : *Noms de poissons*.

0 Instituto. Coimbra. (Desembre 1915). — Conferencias no Instituto de Coimbra. — D. José Maluquer y Salvador : *Unión internacional del seguro*. — D. José Manuel de Moronha : *Documentos pombalinos (1777-1782)*. — Francisco Manuel Alves : *Memórias Arqueológico-históricas do distrito de Bragança*.

Montanyes Regalades. Perpinyà. (Janer-Febrer 1916). — J. Calmette : *La langue catalane du Roussillon*. — Balmigère : *Tristors*. — Ms. Capeille : *Les Dalles tumulaires et les Tombeaux arqués de l'Hôpital militaire de Perpignan*. — L. Pellissier : *Croquis Perpignanais*. — *La Mare de Déu de la casa pixòsa*. — M. Jasupy : *Ornithologie catalane du Roussillon*. — J. Brunet : *La proba dels ases*. — J. Sauquet : *Las campanas de Nadal*. — J. Delpont : *La camelotte philologique boche*. — Lo Jotglar : *Bibliofilia rossellonesa y felibrenca*.

Revista de Menorca. Mahó (Janer). — José Cortina Ferrer : *Impresiones de Menorca*. — *Bibliografía*. — M. Hernández Ponseti : *Observaciones meteorológicas de enero*. — F. Camps Mercadal : *Folk-lore menorquí : De la pagestia*. (Continuació.)

Boletín de la Sociedad Española de Excursiones. Madrid. (Cuarto trimestre 1915).

— D. Vicente Sampérez : *Palacio de Saldañuela, en Sarracián (Burgos)*. — D. R. Ramírez de Arellano : *Pinturas murales del siglo XV conservadas en San Lucas de Toledo*. — D. L. Doport Marchori : *Los retablos de Gabriel Volí, en Teruel*. — D. F. Javier Sánchez Cantón : *Los pintores de Cámara de los reyes de España*. (Continuació.) — D. M. González Simancas : *La Puerta de Serranos, en Valencia*. — *Las Visitas a Segovia y Toledo*.

Crònica del Centre

FEBRER DE 1916

EXCURSIONS

A més de les efectuades per la Secció de Fotografia a Ribes amb motiu de celebrar-se el vuitè aniversari de concursos de skis, luges, etc., organitzats per la Secció de Sports de Muntanya, es féu el dia 20 altra excursió d'un dia a Llinàs, Cau Bordoy, Torrassa del Moro, Collsabadell i Cardedeu, visitant-se el castell propietat del senyor Comte de Bell-lloc.

Altra de mig dia a Pedralbes per a visitar l'interessant monestir.

CONFERENCIES

El dia 4 del pròxim passat febrer, donà nostre consoci D. Antoni Cot una conferència ressenyant «Una excursió a la collada de Toses, en ple hivern». Fou il·lustrada amb bon nombre de projeccions i aplaudida per la concurrència que s'havia congregat en el nostre saló d'actes per a escoltar-lo.

El dia 15 del propi mes tingué lloc del mateix modo el solemnnial acte del repartiment de premis als guanyadors en els sports de neu celebrats a Ribes. Ocupà la presidència el vice-president del CENTRE, D. Francisco Maspons, tenint a sos costats el president, secretari i altres individus que componen la Directiva de la Secció de Sports de Muntanya. Oberta la sessió, el secretari, Sr. Moretó, donà lectura de la Memoria explicativa dels treballs portats a cap per la Secció organitzadora dels concursos, essent molt aplaudit. A continuació, nostre bon amic i consoci Sr. Danès llegí un dels seus bonics treballs amb que ens té acostumats, glosant la vida de la ciutat i la de muntanya. Tancà l'acte la presidència, després d'haver estat cridats els premiats amb aplaudiments, amb un bell parlament de mercès, encoratjant als concurrents per a la celebració d'actes d'aquesta naturalesa.

CONVERSES D'ARQUEOLOGIA CRISTIANA

De la mateixa manera han vingut donant-se, tots els dilluns respectius, pel distingit arqueòleg D. Pelegrí Casades i Gramatxes, les lliçons següents:

Dia 7 de febrer. — Continuació de l'estudi de les «arts menors» dels primers segles cristians. — Treballs de talla. — Objectes d'òs i d'ambre. — Paviments de mosaics historiatos. — Medalles de devoció.

Dia 14. — De les «arts menors». — Esculptura en fusta. — Exemplars més notables. — Les portes de Santa Sabina, a Roma (segle v). — Paviments i

mosaics historiats. — Objectes d'ambre, d'òs i de plom. — Medalles i monedes cristianes (segles iv a vi).

Dia 21. — De l'arqueologia hispano-cristiana, segles i al iv. — Orígens cristians. — Tradicions. — Escassetat de monuments. — Sant Jaume de Compostela. — Tarragona. — El monument cristià del segle iv de Centcelles, segons la monografia del professor Sr. Domenech i Muntaner.

Dia 28. — Continuació de l'estudi de l'edifici cristià de Centcelles. — La iglesia de Tarragona (segles iv i v). — Atribució a les construccions de Centcelles. — Estructura, materials, decoració. — La «cella memoriæ», el baptisteri i la basílica. — Els restos de Burguillos. — Cementiris. — Ampuries. — Sarcòfegs. — Inscripcions. — Díptic consular d'Oviedo. — Disc de Teodosi.

Noves

CONTESTACIÓ. — A l'ofici de condol al Capítol Catedral de Vich, ens ha arribat la següent contestació:

«He rebut son atent ofici de condol per la mort del plorat Sr. Bisbe, doctor Torras i Bages (q. e. p. d.).

A l'agrair profundament a V. i a la entitat de sa digna presidència l'homenatge al gran Prelat, li ofereix el testimoni de sa consideració personal més distingida.

Déu guardi a V. molts anys. — Vich, 23 febrer 1916. — JAUME SERRA, *pbre.*
Sr. President del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA.»

DONATIUS. — Durant el present mes s'han rebut els següents:

Cerámica de Ciempozuelos, per Lluís Maria Vidal. — Revista *Mazama*. Vol. IV, desembre 1915, núm. 4. — Memoria del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro, correspondiente a 1915. — Butlletí de la Biblioteca de Catalunya. Any II, núm. 4.

D. Josep i Isidre Palouzie, en combinació amb D. Ricard Tayà, han fet ofrena al CENTRE de deu luges de sa fabricació, en correspondència d'haver-los deixat copiar desinteressadament els que aquest CENTRE posseeix. Amb satisfacció fem públic aquest valuós donatiu per a coneixement dels socis.

DELEGACIONS. — La Junta directiva envià un ofici de condol al Capítol Catedral de la Diòcesi de Vich, delegant a la presidència perquè el CENTRE estés representat en l'acte de l'enterrament del Dr. Torras i Bages.

CREU DE TERME. — Mn. Jaume Corbatera, rector de Sant Andreu de Puigalt, notificà al CENTRE esser guardador d'una creu de pedra, enderrocada, que havia pertangut al terme, i demana nostre apoi per a poder-la reconstruir degudament. La Directiva s'ha posat ja d'acord amb dit senyor a tal objecte, i a qui s'ha felicitat per haver evitat, amb son zel, que passés a mans estrangeres.

OFICI DE CONDOL. — S'ha oficiat a la viuda del que fou nostre consoci i eminent catedràtic, D. Miquel Fargas i Roca, el pesar del CENTRE per la inesperada mort de tan insigne patrici.

CONFERENCIES I CONCERTS. — S'aprova ja definitivament que es donguin, durant la pròxima Quaresma, tres concerts per les tardes dels diumenges i un cicle de conferencies de caràcter extraordinari tots els dissabtes de set a vuit de la tarda, i que s'anunci prèviament per a coneixement dels associats.

Estació meteorològica de Viella (Vall d'Aràn)

RESUM DE LES OBSERVACIONS DEL MES DE FEBRER DE 1916

TEMPERATURES (A L'OMBRA)				PRESSIONS BAROMÈTRIQUES A 0° I AL NIVELL DE LA MAR			
MITGES MENSUALS		MÀXIMA	MÍNIMA	MITGES MENSUALS			
8 MATÍ	4 TARDA	EN 24 HORES	EN 24 HORES	8 MATÍ	4 TARDA		
-1°34	5°37	15° (dia 13)	-9° (dia 13)	767'48	764'82		
ESTAT DEL CEL				7	4 t.	Dies de pluja . . . 1	
				9	»	» de boira . . . 2	
				13	»	» de glaçada m. 18	
						» de glaçada t. 5	
						» de neu. . . 12	
HUMITAT RELATIVA		NÚVOLS		NUVOLOSITAT			
MITGES MENSUALS		CLASSE DOMINANT		MITGES MENSUALS			
8 MATÍ	4 TARDA	8 MATÍ	4 TARDA	8 MATÍ	4 TARDA		
84°	76°	dies serens CIRRUS	NIMBUS	6'48	6'44		
VENT							
TOTAL DE PLUJA MENSUAL:		DIRECCIÓ DOMINANT		VELOCITAT : EN 24 HORES			
» DE NEU »		8 MATÍ		MITJA MENSUAL			
		4 TARDA					
17' mm.		NE.		12'329 kms.			
93'6 m.		Calma i S.					
110'6 mm.							

NOTES. — El gruix total de neu caiguda en les diferents nevades ha estat de 1 metre 65 cent.

Els jorns de majors tempestes foren els 12, 23 i 29.

Els de màxima velocitat de vent han estat el dia 29 amb 40 kms. 900 m.; i el 4 amb 54 kms. 800 m.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i la Direcció del BUTLLETÍ deixen íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.

Clisé d'Enric Ribera

ESTRET DE COLLAGATS

PALLARS : LLEIDA

VISTA D'UNA PISTA

TENDA DEL CENTRE EXCURSIONISTA

Clixé A. Santamaría